

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2019

YEARBOOK

2019

ГОДИНА 10
БРОЈ 13

VOLUME X
NO 13

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2019
YEARBOOK
2019

ГОДИНА 10
БР. 13

VOLUME X
NO 13

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Виолета Димова
вонр. проф. Драгана Кузмановска
проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска
проф. д-р Светлана Јакимовска
доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик, проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева, виш лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица Негриева, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска
(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донов
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. фах 201, 2000 Штип Р. Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD — University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD — University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxembourg, Luxembourg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi

Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut

Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD,

Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva,

MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delcev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201 2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

- Даринка Маролова**
НАЧИНИ НА МАНИФЕСТИРАЊЕ НА СИНТАКСИЧКАТА
ПОВЕЌЕЗНАЧНОСТ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК
Darinka Marolova
MANIFESTATIONS OF THE SYNTACTIC AMBIGUITY
IN GERMAN LANGUAGE 9
- Марија Соколова**
ОСНОВНИ НИВОА ВО АСОЦИЈАТИВНАТА ГРАМАТИКА
Marija Sokolova
BASIC LEVELS IN ASSOCIATED GRAMMAR 19
- Драган Донеv, Крсте Илиев, Наталија ПопЗариева,**
Марија Крстева, Кристина Костова
КУЛТУРОЛОШКИ ИМПЛИКАЦИИ ВО
МЕЃУНАРОДНАТА ДЕЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА НА АНГЛИСКИ
Dragan Donev, Krste Iliev, Natalija PopZarieva, Marija Krsteva, Kristina Kostova
CULTURAL IMPLICATIONS IN INTERNATIONAL
BUSINESS COMMUNICATION 27
- Билјана Ивановска, Марија Кусевска, Нина Даскаловска**
МЕЃУКУЛТУРНИТЕ ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА И
ПРАГМАТИКАТА НА МЕЃУЈАЗИКОТ – НИВНО ПОВРЗУВАЊЕ СО ПРАКТИКАТА
Biljana Ivanovska, Marija Kusevska, Nina Daskalovska
CROSS-CULTURAL AND INTERLANGUAGE PRAGMATICS
RESEARCH AND ITS PRACTICAL IMPLICATIONS 33
- Марија Леонтиќ, Деспина Минова**
СТРАТЕГИИ ЗА ОДБИВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА
ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“
Marija Leontik, Despina Minova
REFUSAL STRATEGIES OF STUDENTS OF TURKISH LANGUAGE
AND LITERATURE AT THE “GOCE DELCEV” UNIVERSITY 39

Книжевност

- Кристина Костова, Наталија Поп Зариева, Драган Донеv,**
Крсте Илиев, Марија Крстева
АНДРОЦЕНТРИЧНИОТ ГЛАС ВО ДРАМАТА НА ЏОН ОЗБОРН
ОБСРНИ СЕ ВО ГНЕВ
Kristina Kostova, Natalija PopZarieva, Dragan Donev,
Krste Iliev, Marija Krsteva
THE ANDROCENTRIC VOICE OF JOHN OSBORNE'S
PLAY LOOK BACK IN ANGER 53

Наташа Сараfoва

САТИРИЧНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ И ДУАЛИЗМОТ ВО РАСКАЗОТ
„СФИНГАТА БЕЗ ТАЈНА“ ОД ОСКАР ВАЈЛД

Natasa Sarafova

THE SATIRICAL ELEMENTS AND THE DUALISM IN THE
SHORT STORY “THE SPHINX WITHOUT A SECRET“ BY OSCAR WILDE 59

----- *Преведување*

Даринка Маролова, Марина Христовска

СТРУЧНО ПРЕВДУВАЊЕ И ОСНОВНИ ПРИЗНАЦИ НА СТРУЧНИОТ ЈАЗИК

Darinka Marolova, Marina Hristovska

SPECIALIZED TRANSLATION AND BASIC MARKS OF THE
SPECIALIZED LANGUAGE 71

----- *Методика*

Јована Караникиќ, Ева Ѓорѓиевска

КОМПЕТЕНЦИИ И МЕТОДИ ПРИ ЕВАЛУАЦИЈА И ОЦЕНУВАЊЕ
ВО НАСТАВАТА ПО ИТАЛИЈАНСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ
НА СТРАНСКИ СТУДЕНТИ

Jovana Karanikikj, Eva Gjorgjievaska

COMPETENCES AND METHODS OF EVALUATION IN ITALIAN
LANGUAGE AND LITERATURE COURSES FOR FOREIGN STUDENTS 81

Марија Леонтиќ, Махмут Челик, Барије Ибраимова, Даниела Василева,

Ибраим Мамудов, Нела Попова, Нецла Ибраимова

ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТИЛНИЦАТА ЗА ТВОРЕЊЕ АФОРИЗМИ ЗА
ЖЕНАТА НА УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“

Marija Leontik, Mahmut Celik, Barije Ibraimova, Daniela Vasileva,

Ibraim Mamudov, Nela Popova, Nedzla Ibraimova

EVALUATION OF THE WORKSHOP “CREATING APHORISMS ABOUT
WOMEN” AT THE “GOCE DELCEV” UNIVERSITY 97

СТРУЧНО ПРЕВЕДУВАЊЕ И ОСНОВНИ ПРИЗНАЦИ НА СТРУЧНИОТ ЈАЗИК

Даринка Маролова¹, Марина Христовска²

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
darinka.marolova@ugd.edu.mk

²Филолошки факултет „Блаже Конески“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје
marina.talevska@gmail.com

Апстракт: Предмет на истражување на овој научен труд е стручното преведување и неговите основни карактеристики. Како една од основните карактеристики со која се одликува стручното преведување е стручниот јазик. Во трудов подетално се прави лингвистички осврт кон признаците на стручниот германски и на стручниот македонски јазик со посебен акцент кон синтетизмот и аналитизмот. Целта на трудов е да се укаже на тоа дека постојат разлики меѓу стручниот и стандардниот јазик.

Клучни зборови: *стручно преведување, стручен јазик, термин, синтетизам, аналитизам*

SPECIALIZED TRANSLATION AND BASIC MARKS OF THE SPECIALIZED LANGUAGE

Darinka Marolova¹, Marina Hristovska²

¹Faculty of Philology, “Goce Delcev” University, Stip
darinka.marolova@ugd.edu.mk

²Faculty of Philology, “Blaze Koneski” University, Skopje
marina.talevska@gmail.com

Abstract. Research subject of this scientific paper is the specialized translation and its basic characteristics. One of the basic characteristics that distinguishes the specialized translation is the specialized language. In this paper it has been made a linguistic review of the marks of the specialized German and the specialized Macedonian language with special emphasis on the synthetism and analytism. The aim of the paper is to indicate that there are differences between the specialized and the standard language.

Key words: specialized translation, specialized language, term, synthetism, analysis

Вовед

Преведувањето претставува универзална човекова активност неопходна во секоја епоха и во сите делови на светот за остварување на контакти меѓу заедници кои зборуваат различни јазици, без оглед дали тие контакти се индивидуални или колективни, случајни или постојани, врзани за одредени економски размени или пак врзани за патување или за какви било меѓудржавни договори (Никодиновска,

2009:17). Преведувањето и толкувањето биле долго време сметани како активности од втор ред, затоа што претставуваат репродукција на нечија креација.

Науката која ги проучува преведувањето и толкувањето, се нарекува наука за преведувањето и толкувањето (уште позната како: транслатологија, традуктологија, translation studies). Таа денес ги обединува науката за преведувањето и науката за толкувањето. Транслатологијата е релативно млада научна дисциплина и поради краткиот „стаж“, во споредба со другите научни дисциплини, оваа наука се прифаќа често со скепса (Арсова-Николиќ, 1999: 59). Оние кои го спорат нејзиниот статус како наука во вистинска смисла, истапуваат со аргументи дека проблемите со кои се занимава оваа наука, биле веќе предмет на изучување на други науки со подлабоки корења: лингвистика, филозофија, психологија, наука за литературата итн. Особено силна е врската со општата лингвистика, во чии рамки таа се проучуваше до неодамна. Но, бидејќи ниту едно од прашањата поврзани со преведувањето и толкувањето не може целосно да го одговори која било од овие науки изолирано, се јавила потреба од формирање на оваа нова наука во вистинска смисла на зборот.

Меѓу другото, задача на науката за преведувањето и толкувањето е да ги определи и категоризира основните видови и подвидови преведување. Со основните видови преведување поконкретно ќе се занимаваме во точката со наслов „Видови преведување“, а стручното преведување како поткатегија на писменото преведување е главен предмет на истражување на овој научен труд. Целта на истражувањето е да се укаже на главните особености на стручното преведување, конкретизирајќи ги признаците на стручниот германски и на стручниот македонски јазик.

Видови преведување

Во поширока смисла, Јакобсон (Jakobson, 1959) прави поделба на преведувањето според видот на системите од знаци што се користат при преведувањето на: интралингвално (еднојазично), интерлингвално (меѓујазично) и интерсемиотичко (меѓусемиотичко). Преведувањето во потесна смисла на зборот е она што Јакобсон го нарекува интерлингвално (меѓујазично) преведување, односно Арсова-Николиќ (1999: 73) го нарекува „вистинско преведување“. Во зависност од тоа дали преведувањето го врши човек или машина, постои човечко и машинско преведување. Машинското преведување сè уште го нема достигнато потребното ниво што ќе ги задоволи критериумите за квалитетен превод, па затоа улогата на човекот во преведувањето сè уште е незаменлива од машината. Но, тоа не значи дека така ќе остане и во иднината. Имено, со напредокот на технологијата многу е веројатно дека еден ден машините ќе го заменат човекот-преведувач. Човечкото преведување, главно, се дели на *писмено* и *усно*.

Писменото пренесување (или само преведување) се однесува на писмено пренесување на содржините од еден на друг јазик. Во англискиот јазик за преведување се користи терминот *translation*, во германскиот *Übersetzen*, во францускиот *traduction*. Основни особености на писменото преведување се: преведувачот поаѓа од запишана изворна порака; има подолго време на располагање; пораката може да ја чита повеќе пати и да ја проучува детално и целосно; може да се служи со голем број помагала (речници, енциклопедии, прирачници, интернет-страници); може да се консултира со експерти за одредена област или со колеги-преведувачи, како и со солидни познавачи на едниот, на другиот или на двата јазици; може да го дотерува својот превод, навраќајќи се повеќепати на одредени делови; работи во поволни услови (не е изложен на временски притисок, публика, камери и

сл.) итн. Сепак, преведувањето е тешка и одговорна работа. Преведувачот покрај тоа што мора да поседува одлични јазични познавања од двата јазика и преведувачки компетенции, тој мора да поседува и талент за творење, т.е. креирање на нов текст, кој ќе биде верен на оригиналот и во поглед на содржината и во поглед на формата и стилот, сè со цел транслатот да му звучи природно на читателот на другиот јазик кој припаѓа кон еден повеќе или помалку различен културен контекст. Преведувачот, исто така, се става често во ситуација да експериментира со јазикот-цел, да бара преводни еквиваленти за поими што можеби не се вообичаени за средината-цел, да презема зборови од изворниот јазик или, пак, да создава нови. Со други зборови, тој е творец кој го збогатува јазикот-цел.

Во зависност од видот на текстот што се преведува, преведувањето најчесто се класифицира на книжевно и стручно (вкл. и научно), иако постојат и други форми на преведување, како што се: преведување на библиски текстови, синхронизација на филмови и сл.

Усното преведување, односно толкувањето, претставува усно предавање на некоја содржина од еден на друг јазик. На англиски јазик толкувањето се означува како *interpretation*, на германски како *Dolmetschen*, а на француски како *interpretation*. Според Кауц (Kauz, 2002: 288) главни карактеристики на толкувањето за разлика од преведувањето се: појдовниот текст и текстот-цел се јавуваат во истата комуникациска ситуација, па најчесто се јавува директна (или барем индиректна) повратна информација од страна на адресатите; резултатот е устен текст најчесто наменет за присутни, конкретно познати адресати; се врши преработка на големи количини текст за однапред зададено време, истражувањето се врши пред работата и тоа, пред сè, систематски во однос на предметот; можна е послаба опременост со средства за истражување и техники за текстуална преработка; појдовниот текст е „минлив“, па текстуалната анализа е само делумно можна; нема можност за споредба со појдовниот текст и е неопходно меморирање; можностите за редакција се минимални, транслатот мора да биде веднаш применлив без да може да го лекторира некој отпосле; неопходно е холистичко работење (меѓу другото и делумно резимирање или скратување) врз основа на условите за продукција на текстот-цел, единицата типична за разбирањето и новото текстуализирање е смислата, а не зборот; неопходно е добро разбирање при слушањето; временскиот притисок е постојано голем и не е можна индивидуална распределба на времето; критериумите за јазичниот квалитет мораат (би морале!) да бидат пониски, бидејќи новото текстуализирање се одвива непосредно и спонтано и не постојат, односно постојат само многу мали можности за корекција; новото текстуализирање се врши начелно со сите јазични и нејазични средства на говорителот [...].

Најчести форми на усно преведување, односно толкување, се консекутивното и симултаното толкување.

Стручно преведување

Стручниот превод е многу повеќе од само превод на стручен текст, односно текст од некоја специфична област, на пр. техника, биологија, економија, психологија, социологија, педагогија. Тој многу повеќе претставува посебен вид обработка на информации што му претходи на трансферот на содржината од еден јазик на друг.

Меѓу основните особини на стручниот текст се сметаат информативноста и функционалниот стил. Тоа значи дека текстот од аспект на содржината нема за цел да принудува на размислување, да провоцира, не содржи какви било позитивни или негативни конотации или субјективни гледања на авторот, ниту, пак, има некое големо естетско влијание врз читателот. Авторот опишува и разјаснува, притоа

движејќи се од познатото кон непознатото и нуди јасни факти и податоци. Од јазичен аспект текстот е пишуван според стилот на стручен јазик, т.е. онака како што се зборува меѓу стручњациите од одредена област. Стручниот јазик е прецизен, концизен, јасен, еднозначен, транспарентен, чист, економичен, а сепак полн со информации, содржи номинализации, стручни композиции, странски зборови, кратенки, броеви, симболи и сл. Синтаксата е многу прецизна и едноставна. Често се наведени само клучни точки или куси реченици. Во текстот може да има: математички формули, хемиски равенки, графички прикази, мапи, скици, дијаграми, слики, табели и сл. што му овозможува на читателот подобар увид во информациите. За подобра прегледност текстовите се поделени во поглавја и потпоглавја, пасуси и реченици. Сепак, една од најпрепознатливите карактеристики на стручниот текст е присуството на многубројни стручни термини. Најголемиот дел практични проблеми поврзани со стручниот превод произлегуваат токму од стручните термини, особено тогаш кога во јазикот-цел не постојат соодветни преводни еквиваленти или, пак, кога термините му се непознати на преведувачот затоа што не е стручњак за секоја област. Во пракса еден ист преведувач преведува и се занимава со преводи од повеќе области. Во текот на преведувачката историја, со текот на времето се јавувала потреба да се конституираат некои помагала, во вид на глосари, речници и сл. за одредена стручна и научна област кои ќе им служат на преведувачите при превод на одредени тематика¹. Оттука произлегува потребата од посебна наука која се занимава токму со стручните термини т.н. терминологија². Терминологијата, која како наука се интензивира во последно време има повеќе задачи и цели: да востанови термилошка стандардизација и унификација, да овозможи одбегнување на повеќезначноста, да го сведе на минимум процесот на земање на странски зборови и сл.

Несомнено е дека стручното преведување претставува комплексна дејност која бара целосна одговорност, и морална и материјална, од страна на преведувачот³. Затоа тој мора да располага со извесни стручни компетенции и познавања на конкретната област, како би можел да пронаоѓа адекватни еквиваленти во јазикот-цел и да ги затвора евентуалните лексички празнини. Притоа се користи со стручни речници, но и истражува, чита, анализира, проучува, се консултира со стручњаци или со други преведувачи, користи интернет, енциклопедии, постојано барајќи совршени решенија за секој единствен збор. На тој начин си ги продлабочува сопствените знаења за темата и се стекнува со нови термилошки познавања. Затоа се вели дека преведувачите се љубопитни и жедни за знаење.

Преведувањето на стручен текст не завршува со креирањето на текстот-цел, т.н. прв превод. По правило овој прв превод се дава на редактор, стручњак од областа на која ѝ припаѓа текстот. Тој ги решава термилошките дилеми, како и некои други проблеми поврзани со разбирањето и со верното пренесување на пораката. Потоа следи фазата на лекторирање од страна на лиценциран лектор, т.е. стручњак за јазикот-цел. Тој ги коригира сите јазични неправилности, ја подобрува разбирливоста преку подобрување на лексиката и синтаксата, правописот, интерпункциските знаци и сл.⁴

---

¹ Преведувачите правеле збирки на стручни, пред сè, занаетчиско-технички зборови, од кои потоа се развиле глосарите и специјализираните речници, кои наоѓаат примена и денес.

² Пред сè се мисли на тематската терминологија од аспект на начинот на обработка на податоците (повеќе кај Јакимовска, 2010)

³ Поради лошо преведен текст може да дојде до разни недоразбирања, кои, пак, би довеле до раскинувања на договори, загуба на инвестиции и други штетни последици.

⁴ На овие фази би требало да подлежи секој вид превод, но во пракса на овие простори ова се применува само кај стручниот превод, иако мора да се нагласи дека не секогаш.

Денес стручниот превод игра значајна улога во меѓународната комуникација, затоа што за нормално функционирање на современото општество е неопходен постојан трансфер на техничко-научните информации надвор од границите каде што се зборува еден јазик.

Признаци на современиот стручен германски јазик

Германскиот стручен јазик покажува разновидни граматички особености кои се разликуваат од стандардниот германски јазик. Меѓутоа тие граматички правила не се разликуваат во целост од оние на стандардниот германски јазик, туку станува збор за поголема употреба на одделни граматички обрасци кои не отстапуваат од нормата на стандардниот јазик, туку се само поневообичаени и поретко се употребуваат во секојдневниот јазик. Тие низа граматички феномени Релке (Roelcke, 2002) ги објаснува токму со помош на дистинкцијата аналитизам – синтетизам, а тоа се: од областа на зборообразувачката морфологија зачестена употреба на сложенки, деривации, кратенки и конверзии, од областа на формообразувањето зачестена употреба на сегашно време, пасив, генитив и множина, а од областа на синтаксата именски дополненија на глаголот (конструкции од глагол + именка) и препозиционални конструкции.

Кај овие карактеристики во дел преовладува синтетизмот, а во друг дел аналитизмот. Изразениот синтетизам во рамките на стручната терминологија е одраз на зголемената употреба на комплексни зборови, а аналитизмот е одраз на зголемената употреба на зборовни комплекси. Изразен синтетизам се забележува кај сложенките, деривациите, кратенките, конверзиите, маркирањето на времето (кај презентот и претеритумот), падежот и бројот, а интензивирање на аналитизмот има кај конструкциите од глагол и именка, пасивот и препозиционалните конструкции.

Тука поголем акцент паѓа на засилување на синтетизмот, кој најмногу доаѓа до израз преку зачестената застапеност на сложените именки во стручната терминологија. Ова сознание произлегува пред сè од постулатите за јазичните промени на Релке (Roelcke, 2000), Сапир (Sapir, 1921) и Венеман (Wenemann, 1975). Овие постулати поаѓаат од разликите помеѓу синтетичкиот и аналитичкиот јазичен тип и го утврдуваат преминот на одредени јазици од синтетички кон аналитички тип.

Признаци на современиот стручен македонски јазик

Стручниот јазик е нераскинлив дел од општиот јазик, иако во раните лингвистички теории, се сметало дека стручниот јазик (*langue specialisee*) е збир на јазични појави кои се остваруваат во определена комуникациска сфера и се ограничени на специјални теми, цели и услови, со што стручниот јазик⁵ бил издигнат на ниво на посебен ентитет. Но, стручниот јазик подлежи на истите јазични (синтаксички, морфолошки и фонолошки) законитости, а во исто време специфичниот лексички фонд во стручниот јазик е во согласност со зборообразувањето во општиот јазик и истиот истовремено припаѓа на општиот јазик. Но, сепак постојат повеќе признаци, по кои стручниот се разликува од општиот јазик. Во македонскиот јазик забележлив е концизен и јасен јазичен стил, набиеност, објективност и еднозначност на исказот. Во однос на синтаксичките конструкции чести се пасивните конструкции и безличните реченици (пр. во упатства, опис на постапки, методи и сл.). Во однос на

⁵ Освен терминот *стручен јазик* кај нас се застапени и термините *јазик во струка* и *специјализиран јазик*, кои пак поради експлицитноста поретко се употребуваат.

лексиката во македонскиот стручен јазик преовладуваат аналитичките конструкции, пр. предлошки и придавски конструкции и заемки од различно потекло во зависност од сферата на употреба, како и неологизми, за сметка на коишто пак, многу термини преминуваат во архаизми. На пр. во правната терминологија термини од турско потекло како *кадија*, *ефенди*, *бајрак* денес имаат само ограничена примена, пр. во народната лексика.

Под влијание на средствата за јавно информирање и интернетот, но и како резултат на општествено-политичките промени и со процесот на евроинтеграцијата во последниот период, денес се забележуваат значителни промени во лексиката, па дури и во синтаксата особено во политичко-новинарскиот стил, кој се карактеризира со информативност, клишираност, прецизност и опфаќа терминологија и од областа на економијата, културата итн. Во оваа област од аспект на лексиката може да се забележи тенденција за образување на именски групи составени најчесто од две именки, од коишто првата има атрибутивна функција и кои се третираат (сп. Тантуровска, 2010) како еден вид „полусложенки“ и кои како такви отстапуваат од нормата на стандардниот македонски јазик. Пр. *лоби-група*, *заменик-претседател*, *нацрт-закон*, *предлог-резолюција*, *земја членка* и сл. Овој тип сложени именки Симоска (2010: 139) ги класифицира во групата сложени именки-заемки/калки од други јазици. Дел од ваквите сложени именки се веќе лексикализирани и се водат како лексиконски сложени именки, но друг дел сè уште важат за текстуални сложени именки, како на пр. *жена-алкохоличар*, *рок-бенд*, *рок-фест*, *кинопремиера* итн. (Симоска 2010: 140). Оваа појава е пред сè навлезена преку англискиот јазик, кој во последниот период има огромно влијание не само во македонскиот јазик, туку речиси во сите неанглиски јазици. Така низа македонски термини денес се заменуваат со англиски, пр. *менаџер* место *директор*, *спикер* место *претседател на собрание* итн. Силната доминација на англискиот јазик особено доаѓа до израз и во јазикот на рекламните, во научно-иновативниот стил и секако, во информатичката технологија.

Заклучок

Стручното преведување се применува за преведување на стручен текст кој се карактеризира со концизен и јасен јазичен стил, набиеност, објективност и еднозначност на исказот. Со други зборови, стручниот текст, кој е пред сè информативен и функционален, е пишуван со стручен јазик кој несомнено во извесна мера се разликува од стандардниот јазик. Разлики меѓу стручниот и стандардниот јазик се констатираат и кај германскиот и кај македонскиот јазик.

Кај германскиот стручен јазик се забележува зачестена употреба на сложени, деривации, кратенки и конверзии, од областа на формообразувањето зачестена употреба на сегашно време, пасив, генитив и множина, а од областа на синтаксата именски дополненија на глаголот (конструкции од глагол + именка) и препозиционални конструкции. Кај овие карактеристики во дел преовладува синтетизмот, а во друг дел аналитизмот. Кај лексиката засилено е присутен синтетизмот кој најмногу доаѓа до израз преку зачестената застапеност на сложените именки во стручната терминологија.

Во македонскиот јазик, набљудувано од синтаксички аспект, чести се пасивните конструкции и безличните реченици (пр. во упатства, опис на постапки, методи и сл.) Во однос на лексиката во македонскиот стручен јазик преовладуваат аналитичките конструкции, пр. предлошки и придавски конструкции и заемки од различно потекло во зависност од сферата на употреба, како и неологизми, за сметка на коишто пак, многу термини преминуваат во архаизми. Овде постои тенденција за образување на

именски групи составени најчесто од две именки, од коишто првата има атрибутивна функција. Освен тоа, под влијание на средствата за јавно информирање и интернетот, но и како резултат на општествено-политичките промени во последно време сè повеќе македонски термини се заменуваат со зборови од англиско потекло.

Користена литература

- [1] Jacobson, R. (1959). On Linguistic Aspects of Translation. In: Brower R. (ed.): *On Translation*. Cambridge: Mass, pp. 232–239.
- [2] Kautz, U. (2002). *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*. München: Iudicium.
- [3] Roelcke, Th. (2003). *Variationstypologie. Ein sprachtypologisches Handbuch der europäischen Sprachen*. Berlin, New York: W, de Gruyter.
- [4] Sapir, E. (1921). *Language. An Introduction to the Study of Speech*. New York: Harcourt, Brace.
- *
- [5] Арсова-Николиќ, Л. (1999). *Преведување: теорија и практика*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.
- [6] Јакимовска, С. (2010). *Односите меѓу терминологијата и преведувањето (врз примери од правни текстови на француски и на македонски јазик)*. „Годишен зборник“ (36), pp. 473–483, <http://eprints.ugd.edu.mk/4822/>.
- [7] Никодиновска, Р. (2009). *Дидактика и евалуација на преведувањето од италијански на македонски јазик и обратно*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- [8] Симоска, С. (2010). *Контрастивни проучувања; Сложените именки во германскиот и во македонскиот јазик*. Скопје: Филолошки факултет, „Блаже Конески“.
- [10] Тантуровска, Л. (2010). *Македонскиот јазик низ општествените промени*. Во: „Филолошки студии“. Пермски државен национално-истражувачки универзитет, Филозофски факултет од Универзитетот во Љубљана, Институт за македонска литература и Филозофски факултет од Универзитет од Загреб, 2014, 8/2010, вол. 2. <http://philologicalstudies.org/dokumenti/2010/vol11/1/R%20d-r%20Lidija%20Tanturovska.pdf>

